

Nr 20*Utlåtande i anledning av väckta motioner om utgivande av ett värdefast statligt obligationslån.*

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade, likalydande motioner, nr 434 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 543 i andra kammaren av herrar *Wedén* och *Ohlin*, har föreslagits, att riksdagen dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om kompletterande uppdrag till värdesäkringskommittén att med skyndsamhet och förtur i förhållande till andra arbetsuppgifter föreslå närmare bestämmelser och villkor för utgivandet av ett värdefast, statligt obligationslån och dels befullmäktigar riksgäldskontoret att när resultatet av utredningen föreligger vid lämplig tidpunkt emittera ett sådant lån.

Beträffande motiveringen för detta yrkande hänvisas till motionen II: 543.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttrande från *värdesäkringskommittén* och *fullmäktige i riksgäldskontoret*.

Värdesäkringskommittén har anfört följande.

Den del av de båda motionerna, som direkt berör värdesäkringskommitténs arbete, är motionärernas förslag att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om kompletterande uppdrag till värdesäkringskommittén att med skyndsamhet och förtur i förhållande till andra arbetsuppgifter föreslå närmare bestämmelser och villkor för utgivandet av ett värdefast, statligt obligationslån.

Värdesäkringskommittén har enligt sina direktiv att utreda ett mycket omfattande problemkomplex, som inte endast innefattar frågan om de förutsättningar, under vilka en indexreglering på kreditmarknaden låter sig rent tekniskt genomföras, utan även problemet om ett sådant systems önskvärdhet mot bakgrunden av de allmänna målsättningarna för den ekonomiska politiken. Kommittén finner det mot den bakgrunden vara mindre ändamålsenligt, att frågan om villkoren för ett statligt värdefast obligationslån upptages till särbehandling, innan den kunnat taga ställning till huvudparten av de principiella och tekniska spörsmål, som innefattas i utredningsdirektiven och av vilka ett flertal torde komma att aktualiseras vid behandlingen av villkoren för ett värdefast statligt obligationslån.

Det av motionärerna förordade utredningsuppdraget skulle, såvitt kommittén kan bedöma, innebära att den i viss utsträckning måste taga ställning till en del väsentliga villkor för ett indexlån, såsom räntesats, löptider, amorteringstakt, indexklausulens innehåll och omfattning med flera villkor för det värdefasta obligationslånet. Utredningen kan givetvis icke avgöra villkoren för den statliga upplåningen. Dessa avgöranden ankommer på de myndigheter, vilka normalt handhava den statliga upplåningen, i första hand riksgäldsfullmäktige. Däremot är kommittén beredd att om så anses lämpligt biträda riksgäldskontoret med upplysningar angående olika möjligheter att anordna värdebeständighetsgarantien, med avseende på valet av regleringsindex, garantiens omfattning och andra hithörande frågor.

Beträffande de yttre förutsättningarna för utgivandet av ett värdefast statligt obligationslån vill kommittén i detta sammanhang endast fästa uppmärksamheten på de oklara förhållanden, som för närvarande råder beträffande beskattningen av de belopp, vilka i förekommande fall skall utgöra kompensation för inträffad penningvärdeförsämring. Enligt hittills tillämpad rättspraxis (Regeringsrättens utslag av den 23 april 1953) har innehavare av indexreglerat skuldbevis att redovisa vid lånets inlösen utbetalad kompensation såsom skattepliktig intäkt, medan frågan om skatteplikten för den ersättning som utöver skuldbevisens nominella belopp eller inköpspris kan erhållas vid försäljning före inlösningstidpunkten, ej varit föremål för regeringsrättens prövning. Eftersom valet mellan skatteplikt och skattefrihet för indexkompensationen har vittgående konsekvenser för indexlånens egenskaper av värdebeständiga kontrakt, kan skattefrågan enligt kommitténs uppfattning inte lösgöras ur sitt principiella sammanhang för en snabbbehandling, särskilt som en tillfredsställande lösning av indexlånens skattefråga — såvitt nu kan bedömas — inte kan nås utan vissa förändringar av gällande skattelagstiftning. Om man vid en isolerad indexlåneemission av den typ, som motionärerna förordar, vill undvika den av det rådande rättsläget skapade osäkerheten beträffande indexlåns beskattning, synes det därför som om en särskild lagstiftning för detta lån (av det slag som gällt t. ex. för av staten utfärdade sparobligationer) vore nödvändig.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, som avstyrker bifall till motionerna, erinrar om att frågan om utgivningen av ett värdebeständigt obligationslån var föremål för riksdagens ställningstagande så sent som under nästföregående år. Samtliga i ärendet hörda remissinstanser, bland dem riksgäldsfullmäktige, hade avstyrkt motioner om ett sådant lån. I sitt remissyttrande hade fullmäktige konstaterat, att tillräcklig klarhet ännu icke vunnits beträffande de komplicerade och svåröverskådliga problemkomplex av såväl teoretisk som praktisk art, vilka mötte på förevarande område. Bl. a. ansåg sig fullmäktige sakna tillräcklig grundval för att kunna bedöma, vilka ränte- och andra lånevillkor, som lämpligen borde fastställas för ett värdefast obligationslån och vilka verkningar för kreditmarknaden, ett sådant lån skulle komma att få. Två reservanter inom fullmäktige hade dock förordat motionärernas ifrågavarande förslag. Bankoutskottet, som i sitt utlåtande nr 39/1959 upptog motionerna till behandling i ett vidare sammanhang, ansåg sig heller icke kunna biträda motionärernas förslag med hänsyn bl. a. till att de mycket svåröverskådliga verkningarna på kapitalmarknaden av indexbundna lån ännu icke blivit utredda. Motionerna föranledde i enlighet med utskottets hemställan icke någon riksdagens åtgärd.

Sedermera har, såsom jämväl framgår av motionerna, inom finansdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 september 1959 tillsatts en kommitté, den s. k. värdesäkringskommittén, för utredning bl. a. av frågan om värdesäkring av finansiella placeringar, speciellt av långfristig typ. Motionärerna föreslår nu, att värdesäkringskommittén skall erhålla uppdrag att efter skyndsamt utredning, med förtur i förhållande till andra arbetsuppgifter, föreslå närmare bestämmelser och villkor för utgivande

av ett värdefast statligt obligationslån, samt att riksdagen samtidigt skulle bemyndiga fullmäktige att, när resultatet av utredningen föreligger, vid lämplig tidpunkt emittera ett sådant lån.

Innan fullmäktige upptar motionärernas förslag till behandling vill fullmäktige här ånyo understryka den principiella ståndpunkt, som fullmäktige i flera tidigare sammanhang (se härom bl. a. bankoutskottet utlåtanden nr 18/1952 och nr 10/1957) intagit till frågan om värdesäkring av penningplaceringar. Fullmäktige har härvid bl. a. hävdad, att ansträngningarna i första hand och med all kraft bör inriktas på att söka bevara ett fast penningvärde och att, om strävandena härutinnan krönes med framgång, behovet av indexreglerade krediter automatiskt bortfaller. Fullmäktige har jämväl givit uttryck åt den uppfattningen, att det för en ekonomisk politik, vars målsättning är en stabilisering av penningvärdet, måste te sig motsägelsefullt att främja utgivningen av indexbundna statsobligationer, som ju skulle innebära ett underkännande av möjligheterna att genomföra en sådan politik. Härtill vill fullmäktige nu foga ett understrykande av bankoutskottets tidigare i år gjorda uttalande (utl. nr 7), att det i rådande läge är av största vikt, att statens lånebehov så långt möjligt begränsas.

Vad härefter det föreliggande motionsyrkandet angår, anser fullmäktige, som under hand beretts tillfälle taga del av ett av värdesäkringskommittén till bankoutskottet avgivet yttrande i ärendet, i likhet med kommittén det mindre ändamålsenligt, att frågan om villkoren för ett statligt värdefast obligationslån upptages till särbehandling, innan kommittén tagit ställning till huvudparten av de principiella och tekniska spörsmål, som innefattas i utredningsdirektiven. Att hela problemkomplexet i samband med värdesäkring av fordringar blir i ett sammanhang allsidigt belyst och utrett ligger helt i linje med de önskemål, som fullmäktige tidigare i hithörande sammanhang framfört, och torde utgöra en nödvändig förutsättning för att utgivningen av ett värdefast statligt obligationslån skall kunna upptagas till ett mer allvarligt övervägande inom fullmäktige. Härtill kommer att, såvitt fullmäktige kunnat finna, efter riksdagens nyssnämnda ställningstagande några särskilda omständigheter icke tillkommit av beskaffenhet att påkalla en utbrytning av detta spörsmål till särbehandling. I detta sammanhang vill fullmäktige särskilt erinra om att det i mars 1960 emitterade $5\frac{1}{2}\%$ statslånet tillförde statskassan över en miljard kronor, vilket visar att möjligheter förefinnes att i marknaden upplåna avsevärda belopp på längre sikt.

Till utlåtandet har fogats ett protokollsutdrag från ärendets behandling inom fullmäktige, av vilket framgår att *herr W. Svensson* gjort följande uttalande:

I likhet med fullmäktiges majoritet anser jag, att det ännu inte finns tillräckligt underlag för ett principiellt ståndpunktstagande till frågan om indexbundna statslån. De svårigheter som möter att bedöma och sammanväga denna frågas olika aspekter enbart på grundval av teoretiska utred-

ningar talar emellertid enligt min mening för att ett praktiskt försök med ett sådant lån bör kunna göras. På anförda grunder anser jag, att fullmäktige bort biträda de ifrågavarande motionernas syfte.

Utskottet

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 4 september 1959 har statsrådet och chefen för finansdepartementet tillkallat sakkunniga för att verkställa utredning rörande värdesäkring av fordringar och därmed sammanhängande problem. Enligt de för de sakkunniga, värdesäkringskommittén, utfärdade direktiven skall utredningen, vars resultat skall kunna tjäna som underlag för ett praktiskt ställningstagande, verkställa en systematisk genomgång av de konkreta problem som en eventuell indexreglering kan väntas medföra på olika områden och därvid redovisa de för- och nackdelar som kan antagas vara förknippade med ett sådant system. Med hänsyn till de komplicerade frågor som behöver belysas beräknas utredningsarbetet icke bli avslutat innevarande år.

Motionärerna anser att kommittén, medan den fullgör detta utredningsuppdrag, borde få i uppdrag att skyndsamt utarbeta förslag till bestämmelser och villkor för utgivandet av ett värdefast, statligt obligationslån, var- efter riksgäldsfullmäktige — enligt bemyndigande av riksdagen — skulle ha att vid lämplig tidpunkt emittera ett sådant lån. Både värdesäkringskommittén och fullmäktige i riksgäldskontoret har avstyrkt det i motionerna framförda förslaget. Såväl kommittén som fullmäktige finner det sålunda mindre ändamålsenligt, att frågan om villkoren för ett sådant lån upptages till särbehandling innan den kunnat taga ställning till huvudparten av de principiella och tekniska spörsmål som innefattas i utredningsdirektiven och av vilka ett flertal torde komma att aktualiseras vid behandlingen av villkoren för ett värdefast, statligt obligationslån. Kommittén har bl. a. påpekat att det skulle kunna bli fråga om att genomföra en särskild lagstiftning för detta lån med hänsyn till den av rådande rättsläge skapade osäkerheten beträffande indexlåns beskattning. Fullmäktige i riksgäldskontoret har erinrat om att det i mars 1960 emitterade 5 1/2 % statslånet tillförde statskassan över en miljard kronor, vilket visar att möjligheter förefinnes att i marknaden upplåna avsevärda belopp på längre sikt.

Under hänvisning till vad värdesäkringskommittén och fullmäktige i riksgäldskontoret anför, i vilket utskottet i allt väsentligt kan instämma, hemställer utskottet,

att motionerna I: 434 och II: 543 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 maj 1960

På bankoutsrottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Schmidt, Strandler, Aspling, Yngve Nilsson, Stähle och Mattsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Eliasson i Sundborn, Persson i Appuna, Adamsson, Boija, Bengtsson i Göteborg och Nordgren.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Ewerlöf, Schmidt, Yngve Nilsson, Boija, Bengtsson* i Göteborg och *Nordgren*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha nedanstående lydelse:

»Frågan om värdesäkra placeringsformer för långsiktigt sparande har i anledning av väckta motioner behandlats av riksdagen vid flera tillfällen under senare år. Den 4 september 1959 lämnade Kungl. Maj:t bemyndigande för statsrådet och chefen för handelsdepartementet att tillkalla sakkunniga för att verkställa utredning rörande värdesäkring av fordringar och därmed sammanhängande problem. Detta utredningsarbete pågår för närvarande, men det är osäkert om det kan avslutas ens under år 1961.

Utskottet anser att förhållandena på kapitalmarknaden alltjämt är sådana att man ej bör avvakta denna utrednings slutförande utan beakta att åtgärder för att främja en bättre balans kan bli aktuella dessförinnan. Visserligen har det i mars 1960 emitterade 5 1/2 % statslånet tillfört statskassan ett avsevärt belopp, men svårigheter kan likväl möta under framförliggande budgetår att täcka det statliga lånebehovet på kapitalmarknaden.

Vid sådant förhållande synes lämpligt att det lämnas fullmäktige i riksgäldskontoret i uppdrag att som en provisorisk beredskapsåtgärd påbörja ett utredningsarbete syftande till att förbereda upptagandet av ett värdefast, statligt obligationslån vid lämplig tidpunkt. Det förutsättes, att fullmäktige härvid samråder med och inhämtar upplysningar från värdesäkringskommittén i fråga om valet av regleringsindex, garantiens omfattning och andra hithörande frågor. Kommittén har förklarat sig beredd medverka i detta hänseende. Såsom kommittén vidare påpekat är skattefrågan vid emitteringen av ett indexlån för närvarande ett olöst problem. Vid utredningsarbetet torde fullmäktige därför få ägna beskattningen av de värdefasta obligationerna sin särskilda uppmärksamhet. Det torde få ankomma

på fullmäktige att inför riksdagen redovisa det sålunda verkställda utredningsuppdraget.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen — i anledning av motionerna I: 434 och II: 543 — må i skrivelse till fullmäktige i riksgäldskontoret uppdraga åt fullmäktige att i samråd med värdesäkringskommittén verkställa utredning rörande förutsättningarna för en emission av ett värdefast, statligt obligationslån och för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kan ge anledning.»